

Dit boek over de geschiedenis van Kompaan en haar rechtsvoorgangers is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van ZorgSaam: een fonds voor ondersteuning van de jeugdzorg. Het fonds is ontstaan uit drie stichtingen: het Mr. Jan van de Mortel fonds, de Vrienden van het Kindertehuis Maria Goretti en Kinderzorg. Deze drie stichtingen waren verbonden met rechtsvoorgangers van Kompaan: respectievelijk Huize Nazareth, Sint Josephhuis Maria Goretti en Medisch Kindertehuis Sint Godelieve. Het fonds verstrekt giften of leningen voor activiteiten waarvoor geen subsidie beschikbaar is. Dat kunnen uiteenlopende activiteiten zijn op het gebied van ontspanning voor de jeugd maar ook bij individuele noden. Daarnaast heeft het fonds belangrijke vernieuwingen, zoals Boddaerthuizen, gezinshuizen en het omgangshuis mogelijk gemaakt. In dit hoofdstuk de geschiedenis van het fonds en een greep uit de activiteiten die mogelijk waren door bijdragen van ZorgSaam.

Stichting Vrienden van het Kindertehuis Maria Goretti

De geschiedenis van Kompaan begon in 1900, toen Maria Teresa Tauscher aan het Sint Annaplein in Tilburg startte met de opvang van verlaten kinderen. Daarbij werd ze gesteund door de Fraters van Tilburg en de Tilburgse bevolking. Na de verhuizing naar het Wilhelminapark, verkeerde het tehuis in 1906 in financiële problemen. Een inzamelingsactie onder de Tilburgse bevolking voorkwam de sluiting. De zusters deden regelmatig een beroep op de liefdadigheid van de burgers. Zoals in een brochure uit de jaren twintig: "Volgens een gebruik van onze kloosterorde bidden de kinderen en de zusters dagelijks voor hun weldoeners, zoodat wij overtuigd zijn, dat uwe gift U voordeel zal brengen voor uw tijdelijk en eeuwig welzijn." Het tehuis kreeg veel goederen, zoals wollen stoffen van de textielabrikanten. Op zolder lag een hele voorraad geschonken stoffen, en als de meisjes een nieuwe jurk kregen, mochten ze daar de stof uitzoeken. Om de kinderen met Sint Nicolaas cadeaus te geven was er voor Sint Nicolaas vaak een inzamelingsactie.

Op 11 september 1961 werd een fonds opgericht om daar de giften in te storten: de Vrienden van het Kindertehuis Maria Goretti. Over dit fonds is weinig terug te vinden. Hoogstwaarschijnlijk werd het vooral gebruikt om er activiteiten en speelmaterialen voor de kinderen uit te betalen zoals cadeaus met Sint Nicolaas, maar ook voor nieuwe kampeertenten, nieuwe fietsen en muzieklessen. In de herziene statuten van 15 maart 1979 staat als doel van de stichting: "Het vormen en beheren van een fonds om daaruit waar mogelijk en nodig, de te Tilburg gevestigde stichting Sint Josephhuis Maria Goretti ten behoeve van het door deze stichting beheerde kindertehuis Maria Goretti te Tilburg, financiële hulp te verlenen hetzij door het verstrekken van leningen hetzij door het doen van giften." Na het terugtrekken van de congregatie uit het tehuis en de afkoop van de pensioenrechten van de zusters, zat er nog circa f 400.000,- in het fonds. Eind jaren zeventig gingen de tehuizen Maria Goretti en Huize Nazareth nauw met elkaar samenwerken in de Stichting Sociaal Agogische Samenwerking Tilburg (SAST). De fondsen bleven gescheiden maar de stichting Vrienden van het Kindertehuis Maria Goretti gaf haar vermogen in 1983 in beheer bij het Mr. Jan van de Mortelfonds. Het Vrienden-fonds leidde verder een slapend bestaan en het Van de

Mortelfonds deed uitgaven ten gunste van de SAST, waar het tehuis deel van uitmaakte. De middelen uit het fonds werden bijvoorbeeld gebruikt voor de financiering van gezinshuizen: een alternatief voor verblijf in een tehuis.

Van de giften van gulle gevers werden Sint Nicolaasgeschenken gekocht voor de kinderen in het tehuis.

“U denkt er waarschijnlijk reeds lang aan – wij denken er al lang aan – de kleuters denken eraan en dromen ervan ’s nachts en overdag “Sinterklaas, Sinterklaas, als je komt in de stad...” “ Ja en waarom zou Sinterklaas niet komen? Want er zijn geen stoute kinderen bij! Hij komt net als ieder jaar! Maar toch lijkt het dat zijn lieve oude gezicht wat diepere groeven en rimpeltjes heeft. Hij laat zijn knechtjes weer eens tellen hoeveel er nog in kas is en met een schuin oog kijkt hij de prijslijst in van zijn traditionele decemberverrassingen. De goede Sint zucht eens. Toch wil hij zijn kinderkuis in Tilburg niet overslaan en hij denkt aan zijn goede vrienden en trouwe helpers, die hem zeker ook dit moeilijke en dure jaar willen steunen – ondanks eigen zorgen en lasten. Sint Nicolaas klopt zijn paardje eens op de nek en vol vertrouwen begint hij zijn voorraad in te slaan! Helpt u een handje mee? Geen luxe, geen grote cadeaux, maar nuttige dingen en een eenvoudig spelletje, dat brengt de goede Sint in het Sint Josephhuis en daarmee maakt hij ruim 180 kinderkuisjes gelukkig en verlicht de zorgen der zusters, die u reeds bij voorbaat hartelijk danken.”

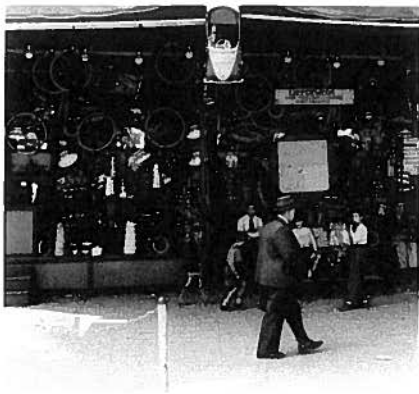
bedelbriefje uit 1950

Stichting Mr. Jan van de Mortelfonds

De Vereniging Liefdewerk voor Kinderbescherming opende in 1916 het voogdij-internaat Huize Nazareth. In dit tehuis zorgden de Fraters van Tilburg voor de opvoeding en verzorging van jongens waarvan de ouders uit de ouderlijke macht waren ontheven of ontzet. De fraters – de meesten hadden een onderwijsbevoegdheid – deden hun werk pro Deo. Daardoor was de verpleegprijs per pupil laag en beduidend lager dan de vergoeding die het departement uitbetaalde aan gelijksoortige instellingen. In het begin van de jaren vijftig overtuigde het bestuur van de vereniging de congregatie dat aanvaarding van de departementale verpleegprijs redelijk was, omdat de congregatie daarmee extra financiële middelen kreeg, onder andere voor haar missiewerk. Het generaalat van de congregatie besloot dan ook om aan de fraters van Huize Nazareth formeel een salaris toe te kennen, dat echter vanwege de kloostergelofte niet aan hen persoonlijk werd uitgekeerd. Besloten werd dat salaris in een fonds te storten ter ondersteuning van het werk van de kinderbescherming. Het bestuur van de Vereniging Liefdewerk voor de Kinderbescherming riep op 1 februari 1955 een stichting in het leven welke als doel had materiële hulp te verstrekken aan de vereniging en eventueel aan andere instellingen die werkzaam waren op het terrein van de bescherming

Giften werden gebruikt voor vrijetijdsbesteding zoals muziek maken. De harmonie Ons Genoegen van Huize Nazareth was een middel tot ontspanning, maar ook om sympathie bij de bevolking te winnen.

Een deel van de opbrengst van deze kermiskraam was bestemd voor het Liefdewerk voor Kinderbescherming Huize Nazareth.

van minderjarigen. Het bestuur van de vereniging werd tevens het bestuur van de nieuwe stichting: Het Mr. Jan van de Mortelfonds. Jan van de Mortel (1880 – 1947) werd in 1908 voorzitter van de vereniging. Vanaf de oprichting in 1955 tot 10 augustus 1959 ontving het fonds f 133.055,23. Dat bedrag was opgebouwd uit de jaarlijkse schenking van de congregatie van f 19.000,- Daarnaast ontving het fonds van de kinderpostzegels elk jaar een bedrag variërend van ca. f 5000,- tot f 7.000,- Andere grote giften kwamen van de winkeliersvereniging Korvel, de kermis, de stadscollecte en de Sint Vincentiusvereniging. Uitgaven in die periode waren bijvoorbeeld: f 400,- voor de drumband van frater Reinardus, f 2000,- voor een filmtoestel, f 400,- voor de oud-ledenbond. Daarnaast is f 75.000,- gestort in het bouwfonds voor de koop en inrichting van een kantoorpand voor de Vereniging voor de Kinderbescherming in de Nazarethstraat 18.

Op 1 januari 1975 werd de voogdijsector afgesplitst van de Vereniging voor Kinderbescherming en droeg de vereniging alle voogdijen over aan de op 27 mei 1974 opgerichte Stichting Jeugd en Gezin Tilburg. Enkele bestuursleden stapten over van de vereniging naar de nieuwe stichting. De financiële regeling van de juridische scheiding van Huize Nazareth en de stichting, kostte het Mr. Jan van de Mortelfonds bijna zijn hele kapitaal. Het Ministerie van Justitie zag het fonds namelijk als volledig geïntegreerd met de Vereniging voor Kinderbescherming. Het fonds moest de leningschuld van de stichting voor het kantoorgebouw kwijtschelden. Tegelijk werd min of meer besloten om het Mr. Jan van de Mortelfonds maar op te heffen omdat er toch niets meer in kas was. Maar omdat de fraters kort daarna bij hun definitieve afscheid nog een flinke duit in het zakje deden, kon de stichting haar werk – nu in volle onafhankelijkheid – alsnog voortzetten.

Het doel van het Mr. Jan van de Mortelfonds (statuten van 29 juni 1979) was het verstrekken van materiële hulp aan instellingen die zich de bescherming van of hulp aan jeugdige personen aantrokken, dan wel tot doel hadden voor hen te zorgen. Het fonds trachtte haar doel te bereiken onder andere door het instandhouden en zo nodig stichten, verwerven en/of uitbreiden van opvangcentra, daaronder begrepen het aankopen en financieren van onroerend goed in het kader van het doel. Door het fonds werden bijvoorbeeld mogelijk gemaakt: de aankoop van woningen voor kleinschalige hulpverlening, zoals de gezinshuizen aan de Aabeekstraat in Goirle en de Watertorenstraat in Tilburg, de bouw van een Boddaertcentrum aan het Frans Siemerspad in Tilburg. Begin jaren negentig gaf het fonds een bijdrage voor het project personeelswerker; vanwege de omvang van de SAST ontstond de behoefte aan een personeelswerker. Verder gaf het fonds geld voor het organiseren van themabijeenkomsten voor vorming van de jongeren in het Wilhelminapark en het organiseren van diverse (survival)kampen en een gezinskamp.

“De geldelijke bijdrage van rijkswege is en blijft echter een tegemoetkoming in de kosten van het onderhouden, opvoeden, verplegen, onderwijzen en een ambacht leren van en aan kinderen. Want de Armenwet wil dat op de eerste plaats de liefdadigheidszin zich het lot der kleine ongelukkigen aantrekt. “Wij zullen u op weg helpen, roept de regering ons toe, de maatschappij moet het u mogelijk maken dien weg te vervolgen; want haar komt uw werk ten goede.”

Uit: brochure De Vereniging Liefdewerk voor Kinderbescherming ca. 1912

Behalve van de fondsen van de instellingen zelf, ontvingen de rechtsvoorgangers van Kompaan regelmatig geld van de stichting Kinderpostzegels en van het fonds voor de kinderbescherming, tegenwoordig het Nationaal Fonds Kinderhulp. Niet alleen fondsen zorgden voor de broodnodige extra inkomsten, maar er werden ook allerlei particuliere acties gehouden om de kas te spekken. Zo ontving Medisch Kleuterdagverblijf Kleuterheil een deel van de opbrengst van de kampioenendag van de postduiven en van diverse wielerrondes. Kleuterheil is ook een rechtsvoorganger van Kompaan maar had geen fonds.

Stichting Kinderzorg

In 1955 richtten Kleuterheil en het RK huisvestingscomité het B-koloniehuis Sint Godelieve op voor kinderen met medische problemen. Sint Godelieve had ook een fonds: Kinderzorg. Dit fonds is opgericht op 10 mei 1957 en het doel was het verlenen van financiële steun aan Sint Godelieve. In de periode 1957 - 1959 ontving het fonds f 197.864,-. Ruim de helft was afkomstig van de SUS-actie van KRO radio en bijna f 40.000,- van diverse gemeenten in de regio. Daarnaast waren er giften van diverse bedrijven zoals DAF, Philips en C&A en giften van de postzegelactie, het Julianafonds, het Steunfonds voor de Nederlandse Kinderbescherming en het Nederlands Huisvestingscomité. In de periode van 1960 tot 1978 waren de baten hoofdzakelijk afkomstig van het RK huisvestingscomité/Mensen in Nood en van de kinderpostzegels.

Uitgaven waren bijvoorbeeld: de inrichting van de kapel, de inrichting van de dagopvang van Godelieve, een bijdrage in de salariskosten van de directeur beheerszaken ten behoeve van Stichting Dr. Keyzer, vervangen van het 40-jaar oud meubilair en stoffering van de school. Daarnaast waren er leningen aan Godelieve, de Boschkens en de Openluchtschool.

ZorgSaam

De fusie van de Stichting Sociaal Agogische Samenwerking, de Stichting Jeugdhulpverlening en Jeugdgezondheidszorg Brabant (Kleuterheil en Godelieve) en de Stichting Jeugd- en Jongerenwerk tot Kompaan was voor de fondsen Vrienden van het Kindertehuis Maria Goretti, het Mr. Jan van de Mortelfonds en Kinderzorg de aanleiding om ook samen te werken. In mei 1998 vormden de besturen een personele unie en op 10 juni 1999 tekenden de partijen de notariële akte van fusie. Zo onstond ZorgSaam: een ondersteuningsstichting voor de jeugd binnen de jeugdzorg. Het doel van ZorgSaam is het bevorderen van werkzaamheden alsmede het ondersteunen van nieuwe initiatieven op het gebied van jeugd-

Het fonds Kinderzorg gaf een bijdrage voor de inrichting van de kapel in kinderdorp Sint Godelieve.

ZorgSaam deed een kerstgiften ten behoeven van zwerfkinderen in Moskou.

hulpverlening, sociaal-cultureel werk voor jeugdigen, jeugdbescherming, jeugdgezondheidszorg en onderwijs, zoals deze werkzaamheden en initiatieven onder meer worden ontwikkeld door Kompaan. Andere doelen zijn het verlenen van steun ten aanzien van de leefsituaties van jeugdigen en hun ouders en het geven van bijdragen in noodzakelijke, niet subsidiabele activiteitskosten.

ZorgSaam wil deze doelen bereiken door het werven en beheren van fondsen en deze te leen te geven aan of ter beschikking te stellen van personen en instellingen die zich bezighouden met de hiervoor genoemde werkzaamheden.

De opbrengst van het vermogen in het voorgaande jaar minus de geldontwaarding is per jaar besteedbaar voor giften. Daarnaast verstrekt het fonds (renteloze) leningen. Aandachtspunten bij het beoordelen van aanvragen zijn onder andere: met name gericht op jeugd in Midden-Brabant, aandacht voor initiatieven van Kompaan, gericht op projecten op het gebied van zorgverbetering, zorgvernieuwing en kwaliteitsverbetering.

Vakantiekamp voor alleenstaande minderjarige asielzoekers en Nederlandse jongeren

ZorgSaam maakte onder andere mogelijk

Vakantiekampen voor de jeugd. Humanitas organiseert vakantieweken voor alleenstaande minderjarige asielzoekers en Nederlandse jongeren. Ook voor jongeren in Midden-Brabant zijn kampen georganiseerd samen met het Rode Kruis, Nidos, het jongerenwerk en Kompaan. Tijdens de vakantie krijgen ama-jongeren de gelegenheid om op een ontspannen manier kennis te maken met elkaar en met de Nederlandse jongeren om hun dagelijkse onzekere situatie even uit het hoofd te zetten. De Nederlandse jongeren maken kennis met jongeren uit diverse culturen. Ook voor de vakantiekampen van dagbehandeling (Boddaert) en voor kinderen uit gezinshuizen verstrekte ZorgSaam giften.

Jeugdparticipatie. Het cliëntenbeleid is een onderdeel van het kwaliteitsbeleid van Kompaan. Het is bedoeld om de positie van cliënten te versterken en meer vraaggericht te werken. Een aspect van het cliëntenbeleid is de participatie van jeugdigen. Om dat vorm te geven, was er het project jeugdparticipatie als creatie: een Kompaanbreed project waarin jeugdigen vanuit een aantal afdelingen (MAAT, medisch kindertehuis, pleegzorg en gedragstherapeutische behandelgroepen) gevraagd werd om uitdrukking te geven aan hun beleving van de hulpverlening. Dit gebeurde op een creatieve wijze met behulp van drama, fotografie, muziek en beeldende vorming. Het project was een samenwerking tussen de opleiding Fontys Sociaal Pedagogische Hulpverlening en Kompaan. Op 24 november 1999 was er in De Avenue een feestelijke presentatie van de creaties. ZorgSaam betaalde de kosten van de presentatie. Naar aanleiding van dit project is de participatie van de jeugd verder uitgewerkt; een jongerenraad en kinderraad zijn opgezet en de inhoud en invulling van de huisvergaderingen is verbeterd. Sportartikelen en contributies. ZorgSaam betaalde voor 62 alleenstaande minderjarige asielzoekers sportartikelen en contributies voor jongeren van MAAT. Dit moest bijdragen aan de participatie en integratie van de ama's op het gebied van vrijetijdsbesteding. Bovendien is lichamelijke activiteit een prima afleiding in het onzekere bestaan van de jonge asielzoekers.

Jeugdparticipatie als creatie

Stichting Leergeld. Stichting Leergeld is opgericht in 1996 door de Vincentiusvereniging Tilburg. Leergeld is bedoeld voor gezinnen waarvan de financiële middelen zo beperkt zijn, dat de kinderen een vergroot risico lopen op sociale uitsluiting. Het doel is dat de kinderen zo gewoon mogelijk kunnen deelnemen aan onderwijs en buitenschoolse activiteiten. Werkweken, excursies, schoolkampen, sportclubs of muzische vorming zijn in onze samenleving geen luxe maar een wezenlijk onderdeel van het onderwijs en de persoonlijke vorming van kinderen. Het meedoen hieraan verbreedt hun horizon. Zij maken sociale contacten, ontwikkelen teamgeest, leren zich te handhaven in de groep, leren te winnen en te verliezen. Dit zijn zaken die in het onderwijs steeds minder aan bod komen, vanwege het overbelaste lesprogramma. Als kinderen dit alles te weinig ontwikkelen zal, ook de samenleving daar uiteindelijk "leergeld" voor moeten betalen.

Project omgangsbegeleiding. Vanuit ouders en de Raad voor de Kinderbescherming en de rechtbanken in Breda en Den Bosch, is er behoefte aan een voorziening waar ouder en kind elkaar kunnen ontmoeten als er bij echtscheiding problemen zijn bij de omgangsregeling. De problemen kunnen bijvoorbeeld te maken hebben met een gebrek aan vertrouwen tussen ex-partners, angst voor agressie of psychiatrische problematiek. De visie achter het project is, dat kinderen hun beide ouders nodig hebben om tot een gezonde groei en ontwikkeling te komen. Daarom startte Kompaan in 2002 met het Project Omgangsbegeleiding Brabant in samenwerking met ZorgSaam, de Raad voor de Kinderbescherming, Provincie Noord-Brabant en Gemeente Tilburg. Het project biedt op neutraal terrein kortdurende begeleiding van omgangsregelingen na echtscheiding, om op termijn een meer zelfstandige vorm van omgang mogelijk te maken. In 2006 wordt omgangsbegeleiding door ombouw van plaatsen in de dag-en-nachtbehandeling opgenomen in het reguliere geïndiceerde aanbod van Kompaan. De provincie heeft omgangsbegeleiding erkend als een vorm van intensieve ambulante hulpverlening. Dankzij de steun van ZorgSaam, was Kompaan in staat om aan te tonen dat het project voorziet in een hulpvraag van jeugdigen en hun gezinnen naar intensieve begeleiding van de omgang na echtscheiding. Inrichting nieuwbouw. In 2002 betrokken de kinderen en de leiding van de dagbehandeling en de dag-en-nachtbehandeling in Goirle de nieuwbouw. ZorgSaam stelde geld beschikbaar voor voor spel- en speelmaterialen. De groepen van de dagbehandeling kregen in 2003 nog vier zandbakken. Een zandbak in de naaste omgeving van de kinderen is nodig om hen te stimuleren ervaringen op te doen, die een positieve invloed hebben op de senso-pathische ontwikkeling.

Zandbakken voor de kinderen van de dagbehandeling 0-7 jaar.

Opvoedingsdebat. In 2005 organiseerde Kompaan een opvoedingsdebat over fundamentele vragen in de jeugdhulpverlening. Vragen als: Waartoe dient de hulp? Wie is waarvoor verantwoordelijk? Wie bepaalt wat goede opvoeding is? Wat zijn de mens- en maatschappijvisies die een rol spelen? Welke normatieve uitgangspunten hanteren we in moderne zorgidealen als vraagsturing en zelfredzaamheid? Inrichting time-outruimte. In de nieuwbouw van scholengemeenschap De Keyzer zijn time-outruimtes om kinderen tot rust te laten komen. De problematiek van kinderen is dermate ernstig dat een dergelijke ruimte nodig is om zich tegen zichzelf en tegen anderen te beschermen. Het geld voor de inrichting ontbrak, en ZorgSaam gaf geld voor akoestische aanpassingen, beschermende wandkleding, aangepast en zacht meubilair waar kinderen zich niet aan kunnen bezeren.

ZorgSaam voor Jeugd

Op 8 juni 2005 fuseerde ZorgSaam met de Stichting ter Ondersteuning van de Jeugdhulpverlening. Deze stichting heeft haar wortels in de activiteiten van de (gezins)voogdijvereniging en had dus in het verleden een link met het Mr. Jan van de Mortelfonds. Het was een ondersteuningsstichting voor Stichting Jeugd en Gezin, in het bijzonder voor de activiteiten rond de jeugdbescherming en huisvesting van Buro Halt Tilburg e.o. De Stichting Jeugd en Gezin heeft Buro Halt Tilburg e.o., voor preventie en bestijding van de jeugdcriminaliteit, mede opgericht en kreeg de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de Haltactiviteiten. De doelstellingen van beide fondsen liggen dicht bij elkaar en gemeenschappelijk optrekken is veel effectiever dan gescheiden voortgaan. De nieuwe stichting ZorgSaam voor Jeugd tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door het werven en beheren van fondsen en deze te leen te geven aan of ter beschikking te stellen van personen of instellingen die zich bezighouden met jeugdhulpverlening en jeugdbescherming.

Met financiële ondersteuning van activiteiten wil ZorgSaam voor Jeugd hulp geven aan jeugd in de knel. Daarbij ligt een sterke nadruk op de regio Midden-Brabant en worden vooral innovatieve projecten ondersteund. Er is bijzondere aandacht voor projecten die worden voorgedragen door Stichting Kompaan of Bureau Jeugdzorg. De financiële hulp kan nieuwe vormen van begeleiding betreffen, maar ook rechtstreeks de leefsituatie van jeugdigen en hun ouders of verzorgers. De instellingen blijven zelf verantwoordelijk voor hun exploitatiekosten.

Jaarlijks is er op het terrein van Kompaan in Goirle een feestdag voor de jeugd. ZorgSaam doet regelmatig een duit in het zakje om van deze dag een succes te maken.

